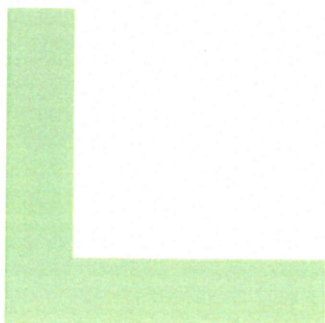

Metodebeskrivelse for opgørelse af ÅOK og ÅOP 2018

PenSam Liv forsikringsaktieselskab | CVR-nr. 14 63 89 03 | Hjemsted Farum

Indholdsfortegnelse

Indledning

Indledning	3
Opgørelse af ÅOK og ÅOP	4

Metodebeskrivelse

Metodebeskrivelse	5
Afstemningsskema	8

Erklæringer

Ledelseserklæring	9
Erklæring fra intern revision og ekstern revision	10

Indledning

Dette dokument indeholder en overordnet metodebeskrivelse for opgørelse af de samlede omkostninger i PenSam Liv til brug for beregning af kundernes ÅOK (årlige omkostninger i kroner) og ÅOP (årlige omkostninger i procent).

Opgørelsen af omkostninger følger den standard, som brancheforeningen Forsikring og Pension har fastlagt.

Afsnittet "Metodebeskrivelse" indeholder en beskrivelse af, hvilke omkostningselementer der er indregnet, hvordan de er opgjort og hvorledes omkostningerne er fordelt på den enkelte kunde.

Afsnittet "Afstemningsskema" viser sammenhængen mellem summen af de ÅOK, som er oplyst til de enkelte kunder og de samlede omkostninger, som PenSam Liv har haft i 2018.

Endelig indeholder dette dokument en ledelseserklæring og en erklæring fra den interne revisionschef og den eksterne revision.

Opgørelse af ÅOK og ÅOP

De årlige omkostninger i kroner (ÅOK) er en samlet opgørelse af omkostninger der direkte eller indirekte påvirker kundernes pensionsordning.

De samlede omkostninger dækker primært følgende:

1. Administration af pensionsordning.
2. Investerings- og formueforvaltning.
3. Risikoforrentning.

Administration af pensionsordning

Omkostninger til administration af pensionsordningen omfatter blandt andet kunderådgivning og kommunikation til kunderne, modtagelse af pensionsbidrag, udbetalinger af pensioner samt regnskaber og indberetninger til offentlige myndigheder.

Administrationsomkostninger fremgår af årsrapporten.

Investerings- og formueforvaltning

Omkostninger til investerings- og formueforvaltning omfatter omkostninger, som afholdes direkte af selskabet og de indirekte omkostninger, som er fratrasket i investeringsafkastet.

De direkte omkostninger til investerings- og formueforvaltning omfatter de investeringsaktiviteter som udføres af PenSam Liv eller outsourcingspartner PenSam A/S. Disse omkostninger fremgår af årsrapporten.

De indirekte investeringsomkostninger vedrører omkostninger, der er fratrasket i afkastet og omfatter blandt andet omkostninger til eksterne formueforvaltere. Disse omkostninger fremgår ikke af årsregnskabet, men indgår i investeringsafkastet.

Opgørelsen af indirekte omkostninger til investerings- og formueforvaltning er på visse områder baseret på skøn. I afsnittet "Metodebeskrivelse" fremgår en nærmere beskrivelse af dette.

Risikoforretning

Omkostninger til risikoforretning omfatter betaling til egenkapitalen og kundernes særlige bønshensættelser. Denne betaling sker for at stille kapital til rådighed.

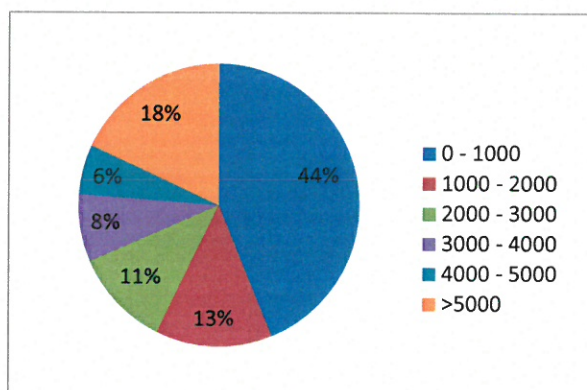
Kundernes ÅOK og ÅOP

Årlige omkostninger i procent (ÅOP) opgøres som de årlige omkostninger i kroner målt i forhold til kundernes depotværdi ultimo året. ÅOP afhænger således ikke alene af omkostningerne men også af størrelsen af depotet.

Langt hovedparten af kunderne i PenSam Liv har et ikke-garanteret gennemsnitsrenteprodukt. Til dækning af omkostningerne opkræves de præmiebetalende kunder typisk 5% af pensionsbidraget og der opkræves ikke omkostninger for kunder med en fripolice eller for pensionerede kunder.

Denne omkostningsstruktur betyder, at der kan være stor forskel i ÅOK og ÅOP for de enkelte kunder.

I nedenstående figur ses fordelingen af størrelsen af ÅOK i kundegruppen for PenSam Liv.

Metodebeskrivelse

Omkostningselement	Metode/kilde	Fordelingsnøgle
De samlede administrationsomkostninger	De direkte administrationsomkostninger beregnes for den enkelte kunde som en procentomkostningssats multipliceret med årlig indbetaling efter arbejdsmarkedsbidrag. De indirekte administrationsomkostninger beregnes for den enkelte kunde som de årlige administrationsomkostninger for gruppeforsikringer. Årlige administrationsomkostninger for gruppeforsikringer er opgjort som antal af månedlige indbetalinger til relevante gruppedækninger, multipliceret med anmeldte omkostningssatser for gruppeforsikringer pr. måned.	Der anvendes ikke fordelingsnøgler, da direkte administrationsomkostninger er opgjort på den enkelte forsikrede.
De samlede investeringsomkostninger	<u>Interne investeringsomkostninger:</u> Omkostninger afholdt direkte af selskabet i forbindelse med varetagelsen af selskabets investeringer. De interne investeringsomkostninger fremgår af regnskabsposten "Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed". <u>Eksterne investeringsomkostninger:</u> Der medregnes følgende omkostninger pr. aktivkategori: <i>Indenlandske og udenlandske investeringsforeninger</i> (detailforeninger og engrosforeninger) Opgøres med udgangspunkt i de af administrator opgjorte investeringsomkostninger. <i>Private Equity fonde, ejendomsfonde, kreditfonde og infrastrukturfonde</i> Investeringsomkostninger er opgjort primært på baggrund af indrapporterede tal fra de enkelte fund managers. Her benyttes en fast skabelon, hvor omkostningerne deles op på management fee og performance fee samt øvrige omkostninger. Endelig er omkostningerne for nogle fonde rapporteret via deres officielle regnskaber. <i>Private Equity fonde, ejendomsfonde, kreditfonde og infrastrukturfonde</i> <i>Fund-of-funds</i> Investeringsomkostninger er opgjort på baggrund af indrapporterede tal	Fordelingen af investeringsomkostninger sker ud fra kundens andel af det samlede ultimo depot.

Omkostningselement	Metode/kilde	Fordelingsnøgle
	fra de enkelte fund managers via en fast skabelon, hvor omkostningerne deles op på management fee og performance fee samt øvrige omkostninger for både hovedfonden samt underliggende fonde. Disse tal indeholder ofte estimater for Q4, da deres underliggende fonde ofte endnu ikke har rapporteret herfor. <i>Direkte ejede ejendomme</i> Investeringsomkostninger er medtaget direkte fra ejendomsregnskaberne, i den udstrækning disse omkostninger ikke allerede indgik i regnskabsposten "Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed". <i>Unoterede ejendomsselskaber, herunder minoritetsbesiddelser</i> Investeringsomkostninger er medtaget direkte fra ejendomsselskabernes regnskaber, i den udstrækning disse omkostninger ikke allerede indgik i regnskabsposten "Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed". <i>Børsnoterede og unoterede aktier</i> Administrationsomkostninger er indeholdt i regnskabsposten "Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed". <i>Øvrige tilknyttede og associerede kapitalandele</i> Investeringsomkostninger er medtaget på baggrund af senest offentliggjorte årsregnskaber, i den udstrækning disse omkostninger ikke allerede indgik i regnskabsposten "Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed". <i>Obligationer</i> Administrationsomkostninger er indeholdt i regnskabsposten "Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed". <i>Direkte ejede børsnoterede fonde og børsnoterede obligationer udstedt af fonde</i> Investeringsomkostninger er opgjort med udgangspunkt i en af administrator opgjort ÅOP eller tal indhentet fra	

Omkostningselement	Metode/kilde	Fordelingsnøgle
	fondens regnskab. <i>Afledte finansielle instrumenter</i> Administrationsomkostninger er indeholdt i regnskabsposten "Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed". Investeringsomkostninger forbundet med egenkapitalen og de særlige bonushensættelser indgår ikke.	
Risikoforrentning til egenkapital og særlige bonushensættelser	Risikoforrentning af egenkapital og særlige bonushensættelser er opgjort i overensstemmelse med selskabets anvendte overskudspolitik. Risikoforrentning og eventuelle skyggekonti fordeles forholdsmæssigt mellem egenkapitalen og særlige bonushensættelser. Selskabet har ingen ansvarlig indskudskapital. Selskabet har ingen skyggekonti primo året, der er opstået som følge af utilstrækkelig risikoforrentning og forrentningen heraf.	Fordelingen af risikoforrentningen til egenkapitalen og de særlige bonushensættelser sker ud fra andelen af det samlede ultimo depot.
Garantibetaling	Selskabet har ingen garantibetalinger.	
Omkostninger til forsikringsformidlere	Omkostninger til genforsikringsmægleren vedr. skadesexcedent per begivenhed (katastrofedækning). Opgøres som en del af genforsikringspræmien som følge af betingelserne i kontrakten.	De årlige omkostninger til genforsikringsmægleren er af sådan ubetydelig størrelse, at de ikke er fordelt per kunde. Omkostninger til genforsikringsmægleren per kunde udgør årligt under 0,5 kr.

Afstemningsskema

Nr.		i 1.000 kr.
1a	Summen af ÅOK oplyst til kunderne	1.191.481
1b	Summen af ÅOK fordelt på kunder, der enten har forladt selskabet, eller hvor policen er afgangsført	3.882
1c	Summen af ÅOK for bestande, hvor ÅOK ikke er relevant	0
1d	Summen af endnu ikke oplyst ÅOK	940
1	Sum af ÅOK til kunderne	1.196.303

Nr.	Omkostningspost	i 1.000 kr.
2	Administrations- og erhvervelsesomkostninger, jf. resultatopgørelsen	225.857
3	Leje af egen domicilejendom	0
4	Omkostninger til forsikringsformidlere	130
5	Forsikringsmæssige driftsomkostninger i datterselskaber	0
6	Administrationsomkostninger hos eksterne leverandører af forsikringsydelser	10.920
7	Administrations- og erhvervelsesomkostninger forbundet med SUL-forsikringer, jf. regnskabet	0
8	Over-/underskud på administrations- og erhvervelsesomkostninger, som dækkes af basiskapitalen (modregningspost)	-3.985
9	Investeringsomkostninger, jf. resultatopgørelsen	208.288
10	Øvrige investeringsomkostninger i fonde, datterselskaber, investeringsforeninger mv.	579.962
11	Over-/underskud på investeringsomkostninger, som dækkes af basiskapitalen (modregningspost)	0
12	Investeringsomkostninger forbundet med basiskapitalen (modregningspost)	-6.176
13	Risikoforrentning inkl. udligning af skyggekonti	151.776
14	Garantibetalinger	0
15	Omkostningsresultat	34.782
16	Øvrige omkostninger, der kan specificeres	0
17	I alt	1.201.554
18	Forskellen mellem post 1 og post 17	-5.251

Forklaringer:

Post 1d: De kunder som endnu ikke har fået oplyst ÅOK :

- kunder hvor policen ikke var fremregnet på opgørelsestidspunkt for offentliggørelsen af ÅOK og ÅOP

Ledelseserklæring

Selskabet har dags dato behandlet og godkendt selskabets metodebeskrivelse og afstemningsskema for regnskabsåret 2018.

Det er vores opfattelse, at metodebeskrivelsen og afstemningsskemaet er udarbejdet i overensstemmelse med den gældende henstilling LP-information 50/18 fra Forsikring & Pensions bestyrelse.

Det er endvidere vores opfattelse, at beregningen af ÅOK og ÅOP samt de metodemæssige valg, der er redegjort for i metodebeskrivelsen, er i overensstemmelse med den gældende henstilling fra Forsikring & Pensions bestyrelse.

Endelig er det vores opfattelse, at afstemningen mellem summen af de kundespecifikke ÅOK'er og årsregnskabet samt selskabets øvrige registreringer er udarbejdet i overensstemmelse med den gældende henstilling fra Forsikring & Pensions bestyrelse.

Farum, den 8. april 2019

Torsten Fels
administrerende direktør

Peter Østergaard
finansdirektør

Revisors erklæring

Intern revision og den uafhængige revisors erklæring

Til ledelsen i PenSam Liv forsikringsaktieselskab

Vi har i overensstemmelse med Forsikring & Pensions henstilling i LP-information 50/18 foretaget en gennemgang af metodebeskrivelse, afstemningsskema og beregning af omkostningselementer ved opgørelse af ÅOK (årliche omkostninger i kroner) og ÅOP (årliche omkostninger i procent) for PenSam Liv forsikringsaktieselskab for 2018.

Ledelsens ansvar

Ledelsen har ansvaret for, at metodebeskrivelsen, afstemningsskemaet samt beregning og fordeling af omkostningselementer ved opgørelsen af ÅOK og ÅOP er udarbejdet i overensstemmelse med LP-information 50/18.

Revisors ansvar

Vores ansvar er på baggrund af vores gennemgang alene at udtrykke en konklusion om, hvorvidt selskabets beregning af omkostningselementer ved opgørelse af ÅOK og ÅOP er foretaget i overensstemmelse med den udarbejdede metodebeskrivelse og selskabets øvrige registreringer.

Selskabets metodebeskrivelse er dateret den 8. april 2019.

Det udførte arbejde

Vi har udført vores arbejde i overensstemmelse med den internationale standard om erklæringsopgaver med sikkerhed ISAE 3000 DK og yderligere krav ifølge dansk lovgivning samt i overensstemmelse med vejledningen i LP-information 50/18 fra Forsikring & Pension med henblik på at opnå begrænset sikkerhed for, at selskabets beregning af omkostningselementer ved opgørelse af ÅOK og ÅOP er foretaget i overensstemmelse med den udarbejdede metodebeskrivelse, afstemningsskema og selskabets øvrige registreringer.

PricewaterhouseCoopers er underlagt international standard om kvalitetsstyring, ISQC 1 og anvender således et omfattende kvalitetsstyringssystem, herunder dokumenterede politikker og procedurer vedrørende overholdelse af etiske krav, faglige standarder og gældende krav i lov og øvrig regulering.

Vi har overholdt kravene til uafhængighed og andre etiske krav i FSR – danske revisors retningslinjer for revisors etiske adfærd (Etiske regler for revisorer), der bygger på de grundlæggende principper om integritet, objektivitet, faglig kompetence og fornøden omhu, fortrolighed og professionel adfærd.

Det udførte arbejde er foretaget ved hjælp af begrænsede stikprøver, interviews og proceduregennemgang, og vi har herunder påsat om:

- selskabet beregner omkostningselementerne, herunder ÅOK og ÅOP, på den måde selskabet har beskrevet i metodebeskrivelsen,
- der er overensstemmelse mellem de oplysninger, som fremgår af afstemningsskemaet og årsregnskabet 2018 samt selskabets øvrige registreringer,
- de metodemæssige valg, som selskabet har redegjort for i metodebeskrivelsen, er anvendt i afstemningsskemaet,
- selskabet har udarbejdet en afstemning af, at samtlige opgjorte omkostninger er fordelt på selskabets kunder samt, at
- selskabet har godtgjort, at det ÅOK og ÅOP, som den enkelte kunde oplyses om, svarer til de omkostninger selskabet beregningsmæssigt har pålignet kunden.

Det udførte arbejde har ikke omfattet:

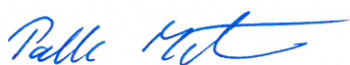
- kontrol af fordelingen af de opgjorte omkostninger mellem de enkelte kunder samt den enkelte kundes oplysninger om ÅOK og ÅOP.

Konklusion

Ved det udførte arbejde er vi ikke blevet bekendt med forhold, der giver os anledning til at konkludere, at selskabets beregning af omkostningselementer ved opgørelse af ÅOK og ÅOP ikke i al væsentlighed er foretaget i overensstemmelse med den udarbejdede metodebeskrivelse, afstemningsskema og selskabets øvrige registreringer.

Farum, den 8. april 2019

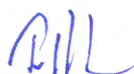
PenSam
Intern revision

Palle Mortensen
revisionschef

Hellerup, den 8. april 2019

PricewaterhouseCoopers
Statsautoriseret Revisionspartnerskab

Per Rolf Larssen
statsautoriseret revisor